

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

ปัจจุบันอุตสาหกรรมเซรามิกในเชียงใหม่มีบทบาทสำคัญต่อรายได้ของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่หลายปีที่ผ่านมา ส่งผลให้เปลี่ยนจากผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือนเป็นผลิตเชิงพาณิชย์มากขึ้น เพื่อเป็นสินค้าประเภทของฝากและของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว และมีการพัฒนาจนสามารถส่งออกได้ งานศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของอุตสาหกรรมเซรามิกในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของอุตสาหกรรมเซรามิก จนสามารถพัฒนาไปถึงขั้นส่งออกได้ รวมไปถึงปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมเซรามิกในจังหวัดเชียงใหม่ จนกลายเป็นอุตสาหกรรมประเภท SMEs ที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่

ส่วนขอบเขตในการศึกษาได้ศึกษาเฉพาะโรงงานเซรามิกในจังหวัดเชียงใหม่ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์เท่านั้น โดยศึกษาพัฒนาการอุตสาหกรรมตั้งแต่ช่วงปี 2505 – 2549 สำหรับขอบเขตของข้อมูลด้านการเจริญเติบโตได้ใช้การเจริญเติบโตของยอดขายในช่วงปีงบประมาณ 2545 – 2548 และด้านการวิเคราะห์ปัจจัยการเจริญเติบโตได้วิเคราะห์ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกโรงงานควบคู่กัน

สำหรับวิธีการศึกษา ได้ทำการสำรวจภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจากแบบสอบถาม และรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

การผลิตเซรามิกของจังหวัดเชียงใหม่มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งในด้านการผลิต รูปแบบผลิตภัณฑ์และตลาด รวมทั้งการขยายตัวด้านพื้นที่ โดยในอดีตนั้นวัตถุประสงค์ในการผลิตเน้นเพื่อการใช้งานในชีวิตประจำวัน ผลิตภัณฑ์จึงมักเป็นแบบถ้วยชาม กระถาง มีรูปแบบ ศิลปะไม่แตกต่างกันมาก ต่อมามีการพัฒนารูปแบบการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านเรือน เป็นสินค้าที่ระลึก และผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้า ผลิตภัณฑ์มีเอกลักษณ์รูปแบบเฉพาะตัวมากขึ้น เช่นเดียวกับในด้านตลาดที่เดิมเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายภายในประเทศ แต่ในปัจจุบันได้พัฒนาการผลิตเพื่อส่งออกสู่ตลาดระหว่างประเทศมากขึ้น

ทางด้านพื้นที่และทำเลที่ตั้ง การก่อตั้งโรงงานรวมไปถึงการเช่าพื้นที่เพื่อจัดเป็นห้องแสดงสินค้าก็มีการกระจายตัวตามพื้นที่อำเภอเมือง และอำเภอใกล้เคียง เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงของลูกค้า และประหยัดต่อการขนส่งวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์มากกว่าในอดีตอย่างมาก

ในปัจจุบันมีเพียงโรงงานขนาดใหญ่ที่มีเงินทุนเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงทั้งแหล่งเทคโนโลยีการผลิตและตลาดต่างประเทศ และได้รับการพัฒนาจากหลายฝ่ายจนสามารถเจริญเติบโตได้เรื่อยมา ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเฉพาะโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กในจังหวัดเชียงใหม่สามารถจำแนกรูปแบบการผลิตออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การผลิตตามคำสั่งซื้อ และการผลิตโดยการออกแบบและมีตราสินค้าเป็นของตนเอง สำหรับรูปแบบการผลิตตามคำสั่งซื้อนั้น มีลักษณะการผลิตเช่นเดียวกับกลุ่มผลิตเซรามิกในจังหวัดอื่น โดยเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองต่อตลาดจำนวนมาก (Mass production) และแนวโน้มของอุตสาหกรรมตามรูปแบบนี้ ต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันในด้านราคาจากกลุ่มผู้ผลิตอื่น ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มผู้ผลิตจากจังหวัดลำปางและจากประเทศจีน ซึ่งหากผู้ประกอบการไม่มีการปรับตัวหรือปรับกลยุทธ์ด้านการผลิตอาจไม่สามารถแข่งขันได้

ส่วนรูปแบบการผลิตโดยการออกแบบเองและมีตราสินค้าเป็นของตนเอง จะมีข้อแตกต่างจากจังหวัดอื่น ทั้งในด้านการผลิตที่ยังคงใช้แรงงานคนที่มีฝีมือเป็นหลัก และด้านวัตถุดิบหลักในการผลิตใช้ดินดำ ในขณะที่จังหวัดอื่นจะใช้ดินขาวเป็นหลัก โดยผลิตภัณฑ์หลักเป็นเซรามิกประเภทศิลปะลด เน้นการออกแบบที่มีรูปลักษณะของวัฒนธรรมผสมกับแบบสากล และในด้านการตลาดเน้นตอบสนองต่อตลาดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตลาดเฉพาะ (Niche market) ของผู้ที่ชอบของเก่าเป็นหลัก ซึ่งข้อแตกต่างที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นถือได้ว่าเป็นจุดเด่นที่อุตสาหกรรมเซรามิกในจังหวัดเชียงใหม่สามารถดำรงอยู่ได้ถึงปัจจุบัน

จากรูปแบบการผลิตดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงงานเซรามิกในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่สามารถเจริญเติบโตมาได้ถึงปัจจุบันนั้นมาจากปัจจัยด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้นำลูกค้าเข้ามาและก่อให้เกิดรายได้ต่ออุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก อีกทั้งการท่องเที่ยวยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลากรและเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีการผลิต โดยเฉพาะในด้านการออกแบบที่ต้องตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยว

จึงเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมเซรามิกในจังหวัดเชียงใหม่มีลักษณะผูกติดกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ทำให้ตลาดของเซรามิกในจังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายค่อนข้างแคบและจำกัด จึงต้องพึ่งพาลูกค้าจากการท่องเที่ยวเป็นหลัก ดังนั้นการขยายตลาดของ

อุตสาหกรรมเซรามิกในจังหวัดเชียงใหม่จึงไม่สามารถเติบโตได้มากกว่านี้ จากข้อจำกัดดังกล่าวทำให้แนวโน้มอุตสาหกรรมของโรงงานที่มีรูปแบบการผลิตนี้ มีลักษณะทรงตัว อย่างไรก็ตามโรงงานในกลุ่มนี้ก็ยังคงสามารถดำรงอยู่ได้ トラバドที่จังหวัดเชียงใหม่ยังคงเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักของประเทศ

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากปัจจัยการเจริญเติบโตและแนวโน้มของอุตสาหกรรมเซรามิกในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า โรงงานที่มีรูปแบบการผลิตโดยเน้นการออกแบบเองและขายผลิตภัณฑ์ให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หากมีการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตหรือการตลาด ควรพัฒนาโดยมีพื้นฐานจากวัฒนธรรมและควมมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เนื่องจากสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงและไม่ต้องแข่งขันกับกลุ่มผู้ผลิตอื่น ส่วนโรงงานที่มีรูปแบบการผลิตเพื่อตอบสนองในตลาดจำนวนมากที่มีคู่แข่งจำนวนมาก ควรปรับตัวและปรับกลยุทธ์ด้านการผลิต โดยการเลือกตลาดและผลิตภัณฑ์เจาะจงสำหรับกลุ่มลูกค้าเฉพาะ เพื่อเน้นสร้างความแตกต่างและมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์มากขึ้น

6.3 ข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษานี้มีข้อจำกัดที่สำคัญในการศึกษา 3 ประการ คือ ข้อจำกัดด้านข้อมูล ข้อจำกัดจากแบบสอบถาม และข้อจำกัดจากการเก็บข้อมูล

1. ข้อจำกัดด้านข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งเป็นการศึกษาในเชิงพรรณนา ที่จะต้องใช้ข้อมูลที่ครอบคลุมทุกด้านสำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลทางสถิติทางเศรษฐกิจเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ แต่ในการเก็บข้อมูลดังกล่าวนี้ ผู้ประกอบการหลายโรงงานไม่เปิดเผย อีกทั้งข้อมูลจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่มักจะเป็นการศึกษาอุตสาหกรรมเซรามิกในภาพรวมทั้งประเทศ ข้อมูลเชิงลึกของอุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัดเชียงใหม่จึงยังมีน้อย ทำให้อาจมีข้อมูลไม่สมบูรณ์เพียงพอในการวิเคราะห์อย่างเต็มรูปแบบ

2. ข้อจำกัดจากแบบสอบถาม จากข้อจำกัดทางด้านข้อมูลเชิงปริมาณ ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้รวบรวมข้อมูลด้านทัศนคติของผู้ประกอบการพิจารณาควบคู่กับข้อมูลเชิง

คุณภาพ โดยคะแนนที่ได้จากทัศนคติดังกล่าวมีค่าแตกต่างกันไม่มากนัก จึงไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อการเจริญเติบโต

3. ข้อจำกัดจากการเก็บข้อมูล ข้อจำกัดของผู้ให้สัมภาษณ์หรือผู้ประกอบการไม่มีเวลาให้ข้อมูลโดยตรง บางโรงงานผู้ประกอบการส่งตัวแทนมา หรือในการสัมภาษณ์บางครั้งมีระยะเวลาจำกัด อีกทั้งผู้ประกอบการเซรามิกที่อนุญาตให้เข้าไปสัมภาษณ์มีจำนวนน้อย อาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนมากนัก จึงต้องมีการสัมภาษณ์ซ้ำเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม

6.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อ

1. ควรศึกษาการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมเซรามิกในจังหวัดเชียงใหม่ในเชิงปริมาณ ด้านการขยายตัวในด้านทุนและการขยายตัวในด้านแรงงานของอุตสาหกรรม เพื่อให้ครอบคลุมและทำให้เห็นภาพการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมได้ดียิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเซรามิกจังหวัดเชียงใหม่ทั้งในแง่การแข่งขันภายในประเทศ และในต่างประเทศ สำหรับเป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกของจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป